

LEGAL ASPECTS AND CONSEQUENCES OF THE INVOLVEMENT OF CHILDREN IN ARMED CONFLICT AS COMBATANTS

Consilier juridic Dumitrescu Laura-Andreea

Direcția pentru relația cu Parlamentul și asistență juridică

Abstract

Children are particularly affected by the involvement in armed conflict. Despite the fact that more international legal instruments were adopted for their protection, steps have been taken to encourage states to stop using children in armed forces and groups, and projects on the implications within areas such as disarmament, demobilization, reintegration - rehabilitation and humanitarian assistance were funded. The use of child soldiers in military conflicts can have long-term consequences for those involved and can affect the psychological, physical and social evolution.

O problemă tot mai des semnalată în ultimii ani este implicarea copiilor în conflicte armate, deși la nivel internațional au fost adoptate mai multe instrumente juridice pentru protecția acestora, au fost întreprinse demersuri pentru încurajarea statelor de a adopta măsuri eficiente pentru a asigura protecția copiilor împotriva consecințelor conflictelor armate, pentru a pune capăt folosirii copiilor în forțele armate și în grupurile armate și au fost finanțate proiecte cu privire la implicațiile asupra unor domenii, precum dezarmare, demobilizare, reintegrare - reabilitare și asistența umanitară.

În „*Orientările Uniunii Europene privind copiii și conflictele armate*”¹ se consideră că impactul conflictelor armate asupra generațiilor viitoare poate conține germenii continuării sau re izbucnirii conflictelor, pornindu-se de la ideea că, în situații de conflict armat, copiii sunt aceia care au de suferit în mod disproporționat, într-o multitudine de feluri și cu efecte pe termen lung, în condițiile în care *Convenția privind drepturile copilului* a fost ratificată aproape la nivel universal, dar este departe de a fi aplicată în mod universal. Pentru a înțelege

amplarea acestui fenomen, este necesar să menționăm că, potrivit unor estimări, doar în decursul ultimei decade, conflictele armate au costat viața a peste două milioane de copii și au mutilat alte șase milioane.

Organizațiile umanitare și cele care militează pentru protecția copiilor au atras atenția tot mai insistent asupra influenței avute de conflictele armate asupra copiilor și au semnalat un fenomen tot mai periculos prin consecințe, cel al *copiilor-soldați*, care potrivit unor estimări ale Organizației Națiunilor Unite ar fi ajuns în anul 2005 la peste 300 000 în întreaga lume, iar în prezent ar fi scăzut la 250 000, potrivit unui raport înaintat de emisarul special ONU, *Radhika Coomaraswamy*, Consiliului pentru Drepturile Omului de la Geneva. În raport se precizează că, deși numărul copiilor implicați în conflicte armate a scăzut, totuși progresele înregistrate în sensul reducerii sau chiar eliminării fenomenului sunt încă lente în ceea ce îi privește pe copiii care luptă în forțe armate din diferite state sau care sunt victime ale participării lor la conflictele armate.

Recrutarea copiilor soldați reprezintă o practică deseori întâlnită în zonele de conflict armat care constă în implicarea acestora în mod direct în operații militare până la împlinirea vârstei majoratului. Pe plan internațional există un consens din ce în ce mai larg asupra faptului că recrutarea forțată sau obligatorie a copiilor – fete și băieți sub vârsta de 18 ani – și folosirea lor de către forțele armate și grupările armate sunt ilegale și constituie una din cele mai grave forme de exploatare a copiilor. Un argument în acest sens îl reprezintă și modul în care explică psihologii „avantajele” oferite de recrutarea copiilor: aceștia sunt cei mai eficienți soldați din lume, pentru că nu au conștiința răului, fiind cel mai des recrutați înainte de a putea face distincția dintre bine și rău, putând fi îndoctrinați și ucigând fără să stea pe gânduri și fără să regrete, ca și când s-ar juca. De exemplu, ca o expresie juridică a acestor considerente care țin de lipsa discernământului acestora, Curtea Penală Internațională nu are competență în cazul persoanelor care nu au împlinit vârsta de 18 ani în momentul comiterii crimei de genocid, potrivit art. 26 din Statutul Curții Penale Internaționale. Aceasta se explică și prin faptul că, prin crima de genocid se înțelege acea faptă săvârșită cu „intenția de a distruge, în întregime sau parțial, un grup național, etic, rasial sau religios”². În aceste circumstanțe este unanim acceptat în dreptul internațional că procedura judiciară nu este cea mai bună soluție pentru copiii suspectați, acuzați sau învinuiți de infracțiuni ale legii penale, considerându-se că procedurile extrajudiciare, de tipul programelor comunitare, în special de supraveghere și orientare, pot să răspundă mai bine imperativului interesului copilului, chiar și în cazul delictelor celor mai grave.

În același timp, folosirea copiilor soldați în conflicte militare poate avea consecințe pe termen lung pentru cei implicați, afectându-le evoluția psihologică, fizică și socială. Impactul unor astfel de evenimente poate determina efecte greu de prevăzut nu doar la nivelul individului, dar și asupra procesului de dezvoltare, stabilitate, prosperitate și democratizare a societății.

Referitor la protecția acordată copiilor implicați în conflicte armate, trebuie menționate cele mai semnificative instrumente juridice internaționale în domeniu:

- *Convenția cu privire la drepturile copilului adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989*, ratificată de România prin *Legea nr. 18/1990*;
- *Protocolul facultativ la Convenția privind drepturile copilului referitor la implicarea copiilor în conflicte armate*, semnat de România la 6 septembrie 2000, ratificată prin *Legea nr. 567/2001*;
- *Rezoluția Consiliului de Securitate nr. 1539/2004, Copiii și conflictele armate*;
- *Rezoluția Consiliului de Securitate nr.1612/2005, Copiii și conflictele armate*;
- *Rezoluția Consiliului de Securitate nr.1882/2009, Copiii și conflictele armate*;
- *Statutul Curții Penale Internaționale, adoptat la Roma la 17 iulie 1998*, ratificat prin *Legea nr. 111/2002*;

De asemenea, dreptul internațional umanitar asigură protecția populației civile, inclusiv copii, în timpul conflictelor armate. Între actele internaționale relevante în domeniu trebuie menționate următoarele:

- *Convențiile internaționale pentru protecția victimelor de război, încheiate la Geneva, la 12 august 1949, ratificate prin Decretul nr. 183/1954*;
- *Protocolul adițional la convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale nr. 1/1977, ratificat prin Decretul CPUN nr. 224/1990*;
- *Protocolul adițional la convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate fără caracter internațional nr. 2/1977, ratificat prin Decretul CPUN nr. 224/1990*.

În perioada ce a urmat celui de-al doilea război mondial, se poate constata că, deși *Convențiile de la Geneva* și *Protocoalele adiționale* la acestea prevăd protecția persoanelor civile în timp de război, inclusiv protecția acordată copiilor, totuși nu există o unitate din punct de vedere terminologic fiind utilizate următoarele noțiuni: „copii”, „adolescenți”, „copiii cu vârsta mai mică de 12 ani”, „copii cu vârsta mai mică de 15 ani”, „persoanele cu vârsta mai mică de 18 ani”, sau „minori”³. Desigur că diversitatea terminologică a determinat și lipsa unor definiții legale, doctrina și jurisprudența încercând să aducă unele clarificări prin raportare la dreptul internațional.

În consecință, dacă până în anul 1977, în dreptul internațional umanitar nu era consacrată o definiție a noțiunii de copil, ulterior, prin dispozițiile art. 77 alin. (2) din *Protocolul adițional I la convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale*⁴, este consacrată pentru prima dată noțiunea de *copii participanți la un conflict armat*. Acest articol statuează că părțile într-un conflict armat se obligă să ia „toate măsurile posibile în practică pentru ca copiii de până la 15 ani să nu participe direct la ostilități, mai ales abținându-se să îi recruteze în cadrul forțelor lor armate. Atunci când acestea

încorporează persoane care au mai mult de 15 ani dar mai puțin de 18, Părțile în conflict vor încerca să acorde prioritate celor mai în vârstă”.

*Protocolul adițional II la convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate fără caracter internațional*⁵ conține, de asemenea, prevederi cu privire la protecția acordată copiilor pe timpul acestui tip de conflict și, în ceea ce privește problematica abordată în acest articol, este stabilită interdicția recrutării copiilor sub vârsta de 15 ani în forțele sau grupurile armate și participării la ostilități, potrivit dispozițiilor art. 4 alin. (3) lit. c).

Un nou progres din punct de vedere juridic s-a realizat prin adoptarea *Protocolului facultativ la Convenția privind drepturile copilului referitor la implicarea copiilor în conflicte armate*⁶. În acest sens, tratatul menționat prevede că statele părți vor lua toate măsurile necesare pentru ca membrii forțelor armate, care nu au împlinit vârsta de 18 ani, să nu participe direct la ostilități (art.1), iar persoanele care nu au împlinit vârsta de 18 ani să nu constituie obiectul înrolării obligatorii în cadrul forțelor armate ale statului (art. 2). Prin opoziție cu înrolarea voluntară, care este admisă în anumite condiții, înrolarea forțată este interzisă, conform art. 4 din protocol, articol prin care este stabilită interdicția pentru grupurile armate, distincte de forțele armate ale unui stat, de a înrola sau utiliza pentru ostilități persoane sub 18 ani. Potrivit dispozițiilor menționate, statele părți la protocol se angajează să ia toate măsurile necesare, în special măsuri de ordin juridic, pentru interzicerea și sancționarea penală a faptelor de înrolare și utilizare a acestor copii de către grupuri armate, distincte de forțele armate ale statului.

Potrivit dispozițiilor art. 3 alin. (3), statele în care este permisă înrolarea în forțele armate naționale până la vârsta de 18 ani trebuie să prezinte garanții minime că sunt îndeplinite în mod cumulativ următoarele condiții: înrolarea este voluntară, se efectuează cu consimțământul și în cunoștința de cauză a părinților sau tutorilor legali, persoanele sunt pe deplin informate cu privire la îndatoririle care le revin în cadrul serviciului militar și furnizează o dovadă credibilă a vârstei înainte de a fi acceptate în serviciul militar național. Chiar dacă principalul scop al acestor dispoziții îl reprezintă completarea necesarului de forțe ale unui stat în perioade de conflict, totuși în principiu, poate să reprezinte și o soluție pentru menținerea unei armate numeroase pe timp de pace.

De asemenea, statele semnatare ale protocolului se obligă să ridice vârsta minimă de recrutare voluntară în raport cu cea stabilită prin dispozițiile art. 38 alin. (3) din *Convenția privind drepturile copilului*, conform căreia „statele se vor abține de a înrola în forțele lor armate persoane care nu au împlinit vârsta de 15 ani. Atunci când încorporează persoane mai mari de 15 ani, dar mai mici de 18 ani, statele părți se vor strădui să înroleze, cu prioritate, pe cei mai în vârstă.”

În studiul *Centrului pentru Controlul Democratic al Forțelor Armate (DCAF)*⁷ de la Geneva, intitulat „*Copii soldați*” (2006), analizându-se cauzele care determină înrolarea voluntară a copiilor erau identificate următoarele:

- politice și de securitate - abuzuri la care sunt supuși de către forțele guvernamentale sau neguvernamentale, situații de conflict, invazie sau ocupație;

- economice și sociale - sărăcia, șomajul, lipsa unei educații, violența domestică sau exploatarea în cadrul familiei;
- nevoia de protecție - pierderea familiei sau a căminului, hărțuire și discriminare împotriva lor sau a familiilor lor;
- culturale - sisteme de valori care preamăresc viața militară, presiunea anturajului;
- ideologice - lupta pentru ceea ce se consideră a fi “o cauză justă”;
- personale - obținerea de privilegii de care beneficiază militarii, ca de exemplu educație, bani, poziție socială.

Sintagma „copii-soldați”, deși tot mai des folosită în ultimul deceniu, nu are și o definiție din punct de vedere juridic, conținutul acesteia putând fi dedus din actele internaționale care delimitează cadrul legal în care este posibilă înrolarea în rândurile forțelor armate ale unui stat înaintea vârstei de 18 ani și care stabilește interdicția folosirii copiilor de către grupuri armate, distincte de forțele armate ale statului. Studiul DCAF citat anterior, consideră că, prin sintagma copil-soldat se înțelege o persoană sub vârsta legală, care este fie membru al forțelor armate ale unei țări, fie al unor forțe sau grupuri armate, regulate sau neregulate, fie asociat acestora, indiferent dacă este sau nu implicat într-un conflict armat. Copiii soldați îndeplinesc diverse funcții, de la participarea la ostilități la acordarea de sprijin logistic. Ei pot fi exploatați și în alte moduri, de exemplu ca sclavi sexuali. În cele mai multe cazuri, recrutarea copiilor se face cu forța, în mod obligatoriu, existând cazuri de înrolare forțată în forțele armate sau grupări armate prin răpire și prin amenințarea cu forța sau prin folosirea forței și a altor mijloace de represiune împotriva membrilor familiei.

Recrutarea forțată a copiilor soldați încalcă o serie de drepturi fundamentale ale omului, inclusiv dreptul la protecție „împotriva tuturor formelor de violență fizică sau mentală, rănire sau abuz”, prevăzut de art. 19 din *Convenția privind drepturile copilului*. Printre motivele pentru care se practică recrutarea forțată a copiilor soldați, studiul DCAF enumera: aceștia primesc o soldă mai mică decât soldații obișnuiți; pot fi folosiți cu ușurință în luptă și sunt ușor de manipulat; în mod normal nu constituie o amenințare la adresa conducătorilor; pot reprezenta o problemă de conștiință pentru forțele inamice; pot fi ușor determinați să se implice în activități ilicite, precum diferite forme de trafic, sau să fie exploatați ca sclavi sexuali de către soldați; sau, pur și simplu contribuie la mărirea efectivelor dacă numărul de soldați adulți scade, în special în situații de conflict prelungit.

O altă problemă care necesită a fi detaliată este aceea a măsurii în care copiii-soldați au calitatea de combatanți în sensul definit de dreptul internațional umanitar. Conform dispozițiilor *Convențiilor de la Geneva*, copiii reprezintă o categorie de persoane care beneficiază de protecție specială, fiind considerată, alături de femei, foarte vulnerabilă în caz de conflict armat. Cu titlu de exemplu, amintim unele dispoziții din *Convenția a IV-a de la Geneva privitoare la protecția persoanelor civile în timp de război* care prevăd măsuri de protecție a copiilor, pentru ca cei sub vârsta de 15 ani, deveniți orfani sau despărțiți de familie din cauza operațiilor militare să nu fie părăsiți și pentru a înlesni facilitarea întreținerii

acestora, educării și practicării religiei lor (art. 24); măsuri pentru identificarea copiilor și stabilirea filiației, măsuri preferențiale în ceea ce privește asigurarea hranei, îngrijirilor medicale și protecție cu privire la urmările războiului (art. 50).

Protocolul adițional I la Convențiile de la Geneva reglementează mult mai complex problematica referitoare la protecția copiilor în timpul conflictelor armate cu caracter internațional. Prin aceste dispoziții se intenționează protecția acestora față de eventualele abuzuri ale puterii de ocupație, împotriva utilizării lor în conflictele armate și a reglementării relațiilor dintre copii și partea în puterea căreia se află⁸. Sediul materiei se află în art. 77 și 78 din *Protocol*, conform cărora copiii trebuie să facă obiectul unui respect special și trebuie să fie protejați împotriva oricărei forme de atentat la pudoare. Așa cum am precizat și anterior, la art. 77 alin. (2) sunt reglementate măsurile posibile pentru a se împiedica participarea în mod direct a copiilor sub 15 ani la ostilități; de asemenea, în următoarele alineate sunt prevăzute reguli cu privire la situația în care aceștia sunt arestați, deținuți sau internați pentru motive în legătură cu conflictul armat, precum și interdicția executării unei condamnări la moarte pentru infracțiuni în legătură cu conflictul armat în cazul persoanelor sub 18 ani. Totodată, avându-se în vedere practica de a transfera copiii în statele vecine pentru a fi folosiți la diferite munci, fie pentru a fi deznaționalizați, art.78 din *Protocol* fixează limitele în care se poate realiza evacuarea copiilor într-o țară străină.

În definirea copiilor-soldați este dificil de stabilit linia de demarcație între copiii, în sens generic protejați de dreptul umanitar, și această categorie specifică, al cărei statut este dublat de cel de combatant în conflictul armat, așa cum este acesta definit în art. 4 din *Convenția a III-a de la Geneva privitoare la tratamentul prizonierilor de război* și în art. 43-44 din *Protocolul adițional I*. În aceste acte internaționale cele două categorii, copiii și combatanții, sunt reglementate în mod distinct, fapt care corespundea realităților istorice ale timpului, fenomenul copiilor-soldați fiind o realitate consacrată prin acte internaționale ulterioare, respectiv prin *Protocolul facultativ la Convenția privind drepturile copilului referitor la implicarea copiilor în conflicte armate*, așa cum am prezentat anterior

Astfel, conform *Convenției a III-a* combatanții reprezintă orice membru al forțelor armate cu excepția personalului sanitar și religios, iar art. 4 detaliază categoriile subsecvente: membrii forțelor armate ale părților aflate în conflict, membrii milițiilor și corpurilor de voluntari care fac parte din forțele armate, precum și membrii altor miliții și corpuri de voluntari, inclusiv cei din mișcările de rezistență organizate dacă îndeplinesc următoarele condiții: au un comandant care răspunde de subordonații săi, au un semn distinctiv fix care poate fi recunoscut de la distanță, poartă arme în mod deschis, se conformează legilor și obiceiurilor războiului. *Protocolul adițional I* aduce o serie de precizări suplimentare pentru noțiunile folosite deja în *Convenții*. Conform art. 43 din acesta, combatanții, adică cei care au dreptul de a participa direct la ostilități, sunt acele forțe armate ale unei părți aflate în conflict, respectiv toate forțele, toate grupurile și toate unitățile armate și organizate care sunt puse sub comandă, care răspunde de conduita subordonaților săi, care sunt supuse unui regim de disciplină

internă, care să asigure respectarea regulilor de drept internațional aplicabile conflictelor armate.

Fenomenul copiilor-soldați a fost o problemă aflată și în atenția *Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite*, care a adoptat o poziție de condamnare fermă a încălcării regulilor internaționale care interzic recrutarea și folosirea copiilor în conflictele armate și îndemnase toate părțile implicate, nu doar statele, ci și actorii non statali, cum ar fi grupurile armate implicate într-un conflict armat intern, să înceteze asemenea practici.

În august 2000, Consiliul de Securitate a atras atenția, prin *Rezoluția nr. 1314/2000*⁹, asupra faptului că violările sistematice, flagrante și generalizate ale dreptului internațional umanitar și dreptului drepturilor omului, bineînțeles și cel referitor la dreptul copilului, în situațiile de conflict armat “pot să constituie o amenințare la adresa păcii și securității internaționale”. Această calificare ar permite teoretic Consiliului de Securitate să recurgă la măsurile prevăzute în articolul 41 din Carta Națiunilor Unite în ceea ce privește măsurile coercitive pentru a garanta aplicarea dreptului care protejează copiii.

Prin adoptarea *Rezoluției nr. 1379/2001*¹⁰ se cerea Secretarului General să includă în raportul său anual lista părților la conflicte armate care recrutează și folosesc copii încălcând obligațiile internaționale care le revin. Raportul din 2005 a cuprins un număr de 42 de entități implicate în conflicte armate din 11 țări. *Rezoluția nr.1539/2004*¹¹ cerea fiecărei părți menționate în listă să pregătească planuri de acțiune pentru a opri recrutarea și folosirea copiilor. Pe de altă parte, cerea Secretarului general să pregătească un plan de instituire a unui mecanism sistematic și cuprinzător de monitorizare și informare privind recrutarea și folosirea copiilor soldați, precum și alte abuzuri comise împotriva copiilor afectați de conflicte armate. Ulterior, *Rezoluția nr.1612/2005*¹² cerea punerea imediată în aplicare a acestui mecanism. În iunie 2006, a fost prezentat Consiliului de Securitate primul raport de țară, care examina situația din Republica Democrată Congo.

Recent, prin *Rezoluția nr. 1882/2009*¹³, Consiliul de Securitate al ONU a condamnat cu fermitate toate încălcările dreptului internațional care implică recrutarea și folosirea copiilor de către părțile la un conflict armat, precum și uciderea, violul și alte violențe sexuale, răpiri, atacuri împotriva școlilor sau spitalelor, precum și refuzul accesului ajutorului umanitar de către părțile la conflictele armate și toate celelalte încălcări ale dreptului internațional comise împotriva copiilor aflați în situații de conflict armat. Totodată, este reafirmat faptul că mecanismul de monitorizare și de raportare va continua să fie pus în aplicare în situațiile enumerate în anexele la rapoartele Secretarului General privind copiii și conflictele armate, în conformitate cu principiile enunțate în *Rezoluția nr.1612/2005*.

Prin această rezoluție sunt invitate statele membre ale ONU să ia măsuri decisive și imediate împotriva persoanelor acuzate de încălcări și abuzuri comise împotriva copiilor aflați în situații de conflict armat, și pentru a aduce în fața justiției persoanele responsabile de aceste încălcări care sunt interzise în conformitate cu dreptul internațional aplicabil, prin intermediul sistemelor

naționale de justiție, și, după caz, mecanismele internaționale de justiție, instanțele penale și tribunale.

La rândul său, *Uniunea Europeană* a elaborat o serie de poziții comune, dar și orientări referitoare la copii și conflictele armate, prin care se cere ca misiunile desfășurate de Uniune în afara frontierelor să ia în considerare statutul copiilor din zonele de conflict, inclusiv în cadrul programelor de prevenire și alertă timpurie. În acest sens, se consideră că, în statele în care UE este angajată în operații de gestionare a situațiilor de criză, și ținându-se seama de mandatul operației și de mijloacele și de capacitățile de care dispune, planificarea operațională ar trebui să ia în considerare, după caz, nevoile specifice ale copiilor. Conform rezoluțiilor relevante ale Consiliului de Securitate al ONU, UE acordă o atenție specială protecției, bunăstării și drepturilor copiilor implicați în conflicte armate, atunci când ia măsuri de menținere a păcii și a securității.

În ceea ce privește elaborarea de norme și aplicarea acestora trebuie subliniat faptul că dispozițiile cu privire la copiii soldați evoluează progresiv în sensul asigurării unei protecții complete în mai multe domenii. De exemplu, se pune tot mai mult accent pe obligativitatea, pentru statele care au folosit copii soldați, să îi demobilizeze și să îi integreze în societate, fie reunindu-i cu familiile lor, fie oferindu-le accesul într-un program de formare profesională sau acordându-le alte forme de sprijin. În acest sens, art. 3 alin. (2) din *Protocolul facultativ la Convenția privind drepturile copilului referitor la implicarea copiilor în conflicte armate* cere statelor părți să facă o declarație obligatorie în momentul ratificării, care să indice vârsta minimă de la care este permisă înrolarea voluntară în forțele armate naționale și să descrie garanțiile prevăzute pentru a veghea ca această înrolare să nu fie forțată sau realizată prin constrângere. În același timp există și o serie de mecanisme de punere în practică a măsurilor adoptate în acest domeniu. Mecanismele punitive includ tribunale pentru judecarea persoanelor fizice și sancțiuni împotriva statelor, grupărilor sau indivizilor care folosesc copii soldați, ca de exemplu: tribunalele internaționale speciale pentru Rwanda și Iugoslavia, Tribunalul Penal Internațional, tribunale speciale pentru Timorul de Est, Sierra Leone și Cambogia. Tribunalul Penal Internațional de la Haga este primul tribunal penal internațional cu caracter permanent, creat în baza unui tratat. Jurisdicția acestuia se limitează la cele mai grave infracțiuni care afectează comunitatea internațională, printre care genocidul, crimele împotriva umanității și crimele de război. Thomas Lubanga, conducătorul unei miliții din Republica Democratică Congo, a fost arestat și transferat către Tribunalul Penal Internațional în 2006 și este acuzat de crime de război legate de recrutarea și înrolarea copiilor sub 15 ani și folosirea lor pentru a lua parte activă la ostilități. Joseph Kony, conducătorul Armatei de Rezistență a Domnului din Uganda, are 33 de capete de acuzare cu răspundere penală individuală, între care și recrutarea forțată a copiilor.

Mai mult chiar, fapta de a proceda la recrutarea și înrolarea copiilor de vârstă mai mică de 15 ani în forțele armate naționale sau de a-i face să participe activ la conflicte, indiferent dacă prezintă sau nu caracter internațional, este considerată crimă de război, conform art. 8 din *Statutul Curții Penale Internaționale*.

Alături de acest tip de mecanisme mai funcționează și mecanismele de monitorizare care au drept scop popularizarea problemei folosirii copiilor soldați, precum și mecanismele de dezvoltare a competențelor și întărirea capacităților care își propun să conștientizeze și să sensibilizeze publicul larg cu privire la problemele legate de existența copiilor soldați și să identifice soluții pentru problemele specifice anumitor țări sau regiuni.

În acest sens, *Coaliția pentru oprirea folosirii copiilor soldați* a elaborat ample rapoarte globale privind copiii soldați în anul 2001, 2004 și 2008¹⁴, care nominalizează state care recrutează copii soldați, între care amintim: Armenia, Australia, Burundi, Bolivia, Cuba, Somalia, Sudan, Paraguay, Uganda, dar și Marea Britanie și SUA; grupări militare și miliții sprijinite de guvern, ca de exemplu în state precum Somalia, Columbia, Zimbabwe sau Uganda; sau grupări armate neguvernamentale, diferite tipuri de forțe de opoziție, cum ar fi cele regionale, rebele sau teroriste, de exemplu, în Afghanistan, Cecenia, Columbia, Republica Democrată Congo, India, Laos, Nepal, Nigeria, Sri Lanka, Sudan, Yemen și Uganda. Raportul global din anul 2008 subliniază ca un aspect pozitiv scăderea numărului de conflicte armate și, implicit, reducerea participării copiilor soldați la acestea, dar semnalează totodată că, la nivel mondial, exista un număr de aproximativ 86 de state în care într-o formă sau alta sunt implicați copiii în conflictele armate.

Rezolvarea problematicii copiilor soldați presupune nu doar existența instrumentelor juridice necesare pentru reducerea sau eliminarea acestui fenomen, ci și o abordare politică multidisciplinară, globală și pe termen lung, care să se axeze pe mecanisme de prevenire, elaborare de norme juridice, aplicarea acestora și programele de *Dezarmare, Demobilizare și Reintegrare (DDR)*.

În cazul unor stări de conflict armat sau postconflict, programele de Dezarmare, Demobilizare și Reintegrare (DDR) sunt principalul instrument de rezolvare a problemei copiilor soldați după demobilizarea acestora, aplicate separat și independent de programele DDR pentru adulți.

Programele care privesc Dezarmarea implică strângerea armelor din zona de conflict, fără a fi neapărat necesar ca aceasta să preceadă demobilizarea și reintegrarea, mai ales că mulți copii soldați nu poartă ei înșiși arme și cu atât mai mult în cazul fetelor asociate cu grupările armate, care, în cele mai multe cazuri, nu iau parte efectiv la lupte.

Demobilizarea se referă la eliberarea formală și controlată a soldaților din armată sau dintr-o grupare armată. Demobilizarea copiilor trebuie să aibă obiective clare precum verificarea participării copilului la conflictul armat, stabilirea identității copilului pentru găsirea familiei, evaluarea nevoilor prioritare și furnizarea de informații despre procesul de reintegrare.

Programele de Reintegrare presupun un timp îndelungat, încercând să ofere copiilor o alternativă viabilă la implicarea în conflicte armate și să îi ajute să își reia viața în cadrul comunității. Integrarea presupune reunificarea familiei sau găsirea unui cămin, asigurarea educației și a formării profesionale, crearea strategiilor adecvate pentru acordarea de sprijin financiar și pentru mijloacele de trai și, în unele cazuri, acordarea de asistență psihologică.

Din analiza cadrului juridic incident acestei materii și din studiile realizate pe această temă a rezultat că, în scopul diminuării folosirii copiilor soldați este importantă coordonarea, la nivel politic și diplomatic, a acțiunilor diferitelor organizații internaționale pentru a determina statele, dar și actorii nonstatali să aplice normele, standardele, instrumentele internaționale și regionale în domeniul drepturilor omului și al dreptului internațional umanitar și, totodată, să adopte măsuri eficiente pentru protejarea copiilor împotriva efectelor conflictelor armate, să împiedice folosirea copiilor în forțele armate sau în grupurile armate.

Bibliografie

¹http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/fd/droi20080123_hrd_003/DR_OI20080123_HRD_003sk.pdf

² Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 211 din 28.03.2002

³ Convenția a IV-a cu privire la protecția persoanelor civile în timp de război, art.17; 50(1),(2),(3),(4); 132, 24(1),(3); 94(2); 14(1); 23(1); 38; 50(5); 68(4),(5); 51(21); 76(5).

- Protocolul Adițional I, art. 70(1); 77(1),(2),(5); 78.

- Protocolul Adițional II, art.4(3); 6(4).

⁴ Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 68 din 14.05.1990

⁵ Ibidem

⁶ Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 692 din 31.10.2001

⁷ <http://www.dcaf.ch/publications/kms/details.cfm?lng=en&id=26088&nav1=5>

⁸ Ionel Cloșcă și Ion Suceavă, Tratat de drept internațional umanitar, Asociația Română de Drept Umanitar, București, 2000, p.524

⁹ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/604/03/PDF/N0060403.pdf?OpenElement>

¹⁰ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/651/10/PDF/N0165110.pdf?OpenElement>

¹¹ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/318/63/PDF/N0431863.pdf?OpenElement>

¹² <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/318/63/PDF/N0431863.pdf?OpenElement>

¹³ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/442/14/PDF/N0944214.pdf?OpenElement>

¹⁴ <http://www.child-soldiers.org/home>